

Received: 10.03.2022
Accepted: 23.05.2022
Published: 30.06.2022

Roczniki Administracji i Prawa
Annuals of The Administration and Law
2022, XXII, z. 2: s. 65-73
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0016.0932
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Anna Pudło-Jaremek*
Nr ORCID: 0000-0002-6328-5205

ZASTOSOWANIE METOD MEDYCZNIE WSPOMAGANEJ PROKREACJI W NAJNOWSZYM ORZECZNICTWIE WŁOSKIEGO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO

THE USE OF MEDICALLY ASSISTED PROCREATION METHODS IN THE LATEST JURISPRUDENCE OF THE ITALIAN CONSTITUTIONAL COURT

Streszczenie: 28 stycznia 2021 r. włoski Trybunał Konstytucyjny wydał dwa wyroki (wyrok nr 32/2021 oraz wyrok nr 33/2021), w których orzekł, że włoski parlament powinien uchwalić przepisy o prawnym uznaniu relacji między dzieckiem urodzonym przy zastosowaniu metod medycznie wspomagannej prokreacji a jego rodzicem intencyjnym (zamierzonym), tj. osobą, która była zaangażowana w poczęcie i narodziny tego dziecka, a która nie jest genetycznie z nim spokrewniona, ale się nim opiekuje od momentu jego narodzin, sprawując nad nim faktyczną władzę rodzicielską. Włoski Trybunał Konstytucyjny w argumentacji dotyczącej zastosowania metod medycznie wspomagannej prokreacji podobnie jak ETPC wziął pod uwagę w głównej mierze ochronę praw dziecka, pomijając całkowicie problematykę antydyskryminacyjną rodzicielstwa par jedнопłciowych, która należy do jednych z kontrowersyjnych obszarów pod wieloma względami (prawne, medyczne i etyczne) w zmieniających się relacjach społecznych. Stanowisko włoskiego Trybunału realizuje legitymizującą – uzasadniającą relację z ETPC.

Słowa kluczowe: medyczne wspomaganie prokreacji, interes dziecka, surogacja

Summary: On January 28, 2021, the Italian Constitutional Court issued two judgments (Judgment No. 32/2021 and Judgment No. 33/2021) in which it ruled that the Italian Parliament should enact legislation on the legal recognition of the relationship between a child born us-

---

* dr; Kolegium Prawa, Akademia Leona Koźmińskiego. Źródła finansowania publikacji: środki własne autorki, e-mail: annapudlo@alk.edu.pl

ing medically assisted procreation methods and his or her intending (intended) parent, i.e. a person who was involved in the conception and birth of that child, who is not genetically related to him or her, but who takes care of him or her from the moment of his or her birth, exercising de facto parental authority over him or her. The Italian Constitutional Court, in its argumentation on the use of medically assisted procreation methods, similarly to the ECHR, took into account mainly the protection of the rights of the child, completely ignoring the anti-discriminatory issue of parenthood of same-sex couples, which is one of the controversial areas in many respects (legal, medical and ethical) in changing social relations. This position of the Italian Court realizes a legitimizing-justifying relationship with the ECHR

Keywords: medical assisted procreation, interest of the child, surrogacy

WPROWADZENIE

28 stycznia 2021 r. włoski Trybunał Konstytucyjny wydał dwa wyroki, w których orzekł, że włoski parlament powinien uchwalić przepisy o prawnym uznaniu relacji między dzieckiem urodzonym przy zastosowaniu metod medycznie wspomaganey prokreacji a jego rodzicem intencyjnym (zamierzonym) tj. osobą, która była zaangażowana w poczęcie i narodziny tego dziecka, a która nie jest genetycznie z nim spokrewniona, ale się nim opiekuje od momentu jego narodzin, sprawując nad nim faktyczną władzę rodzicielską. Orzeczenia Trybunału dotyczyły dwóch oddzielnych spraw. Pierwsza sprawa odnosiła się do pary kobiet, które miały dzieci dzięki metodzie medycznie wspomaganey prokreacji, przeprowadzonej za granicą, jako że nie jest ona dostępna dla par jedнопłciowych we Włoszech. Druga ze spraw dotyczyła dwóch mężczyzn, których dziecko pochodziło z macierzyństwa zastępczego (surogacji), które jest zakazane przez prawo karne Włoch, natomiast umowa o surogację oraz narodziny dziecka miały miejsce za granicą. W obu sprawach Trybunał orzekł, że prawa dzieci nie są w wystarczający sposób chronione.

Celem analizy jest sygnalizacja dwóch wyroków wydanych przez włoski Trybunał Konstytucyjny w dyskusyjnym obszarze, jakim jest dostęp do metod medycznie wspomaganey prokreacji (dla par jedнопłciowych) oraz wskazanie na interpretacyjny charakter dialogu między włoskim sądem konstytucyjnym a Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

WYROK NR 32/2021 Z 28 STYCZNIA 2021 R.¹

STAN FAKTYCZNY SPRAWY

Związek dwóch kobiet rozpadł się. Kobieta niebędąca matką biologiczną dziecka nie miała praw rodzicielskich nad ich dwiema córkami bliźniaczkami. Sąd w Padwie zakwestionował konstytucyjność art. 8 i 9 ustawy nr 40 z 19 lutego 2004 r. (przepisy dotyczące medycznie wspomaganey prokreacji) oraz art. 250 Kodeksu cywilnego. Zdaniem sądu krajowego obecne przepisy nie chronią interesu dziecka urodzonego w wyniku medycznie wspomaganey prokreacji w relacji rodzinnej dwóch kobiet. Obowiązujące przepisy przewidują wymóg, by para ubiegająca się o dostęp do metod medycznie wspomaganey prokreacji była heteroseksualna. Wobec tego sąd kierujący pytanie zwrócił uwagę, że dzieci urodzone przy zastosowaniu tych metod w przypadku pary jedнопłciowej są w gorszej sytuacji niż wszystkie inne dzieci tylko ze względu na orientację seksualną osób, które zdecydowały się skorzystać z tych metod prokreacji. Ponadto sąd zwrócił uwagę na nieadekwatność szczególnej procedury adopcji w obecnym jej kształcie. Uznanie prawne dziecka przez matkę intencyjną w drodze szczególnej procedury adopcji nie jest obecnie możliwe, gdy nie wyrazi na nią zgody biologiczna matka dziecka, co też miało miejsce w stanie faktycznym badanej sprawy. Taka sytuacja prowadzi, zdaniem sądu, do naruszenia szeregu praw przewidzianych we włoskiej konstytucji oraz w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej: EKPC lub Konwencja). Chodzi o prawo dziecka do dochodzenia prawa do utrzymania, wychowania i kształcenia, a także prawa do dziedziczenia (zwłaszcza w przypadku związku małżonków) wobec osób, które przyjęły odpowiedzialność za prokreację.

Z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: ETPC) wynika, że w sytuacji kiedy ustalenie związku dziecka z matką intencyjną w przypadku par jedнопłciowych jest utrudnione, prowadzi to do sytuacji niepewności prawnej w relacjach społecznych w odniesieniu do tożsamości osobistej tego dziecka, a ostatecznie stanowi naruszenie art. 8 Konwencji². Taka sytuacja powoduje nieuzasadnioną nierówność w traktowaniu dzieci urodzonych przy zastosowaniu metod medycznie wspomaganey prokreacji w parach heteroseksualnych względem dzieci urodzonych przy zastosowaniu tych samych metod w parach jedнопłciowych, z uwagi na fakt, że dostęp do tych metod we Włoszech nie jest prawnie dopuszczalny dla tych ostatnich par. Trybunał Konstytucyjny Włoch uznał brak ochrony praw dziecka w powyższym zakresie za poważną lukę prawną.

¹ Wyrok nr 32/2021 dostępny w języku włoskim: <https://www.ordineavvocatiferrara.it/files/00348/pronuncia322021.pdf>; tłumaczenie streszczenia wyroku na język angielski dostępne: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/download/doc/recent_judgments/Sentenza%20n.%2032%20del%2021%20red.%20Sciara%20EN.pdf.

² Między innymi ETPCz, Wielka Izba, wyrok z 10 września 2019 r., *Strand Lobben i inni przeciwko Norwegii*. ETPCz, wyroki z 26 czerwca 2014 r., *Mennesson przeciwko Francji i Labassee przeciwko Francji*.

ORZECZENIE TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO WŁOCH

Trybunał Konstytucyjny orzekł, że zadaniem ustawodawcy jest osiągnięcie „rozsądnej równowagi” między różnymi interesami konstytucyjnymi w celu zapewnienia godności ludzkiej na poziomie systemowym. Kluczową kwestią jest zapewnienie odpowiedniej ochrony praw dziecka, takich jak „opieka, wychowanie, edukacja, utrzymanie, czy prawo do dziedziczenia”.

Zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka problem rozpoznania relacji dziecka z matką intencjonalną stanowi sytuację niepewności prawnej w odniesieniu do tożsamości osobistej.

Trybunał przypomniał, że już w wyroku nr 102 z 2020 r. zwrócił uwagę na najlepszy interes dziecka, który wynika z Deklaracji Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych z 1959 r., a który następnie powtórzony został w Konwencji Praw Dziecka. Interes dziecka jest również decydującym elementem oceny ETPC³.

WYROK NR 33/2021 Z 28 STYCZNIA 2021 R.⁴

STAN FAKTYCZNY SPRAWY

W 2015 r. w Kanadzie, małżeństwu dwóch mężczyzn (P.F. i F.B.), obywateli Włoch, urodziło się dziecko w wyniku surogacji (kobiecie wszczepiono embrión powstały z gamet anonimowej dawczyni i jednego z mężczyzn, P.F.). Władze kanadyjskie w akcie urodzenia dziecka wpisały P.F. jako rodzica, podczas gdy nie wspomniano o F.B. ani o matce zastępczej, która urodziła dziecko.

Sąd Najwyższy Kolumbii Brytyjskiej w 2017 r. orzekł, podtrzymując apelację dwóch mężczyzn, że obu wnioskodawców należy uznać za rodziców dziecka i nakazać sprostowanie aktu urodzenia wydanego w Kanadzie. Obaj mężczyźni zwrócili się z wnioskiem do włoskich władz o sprostowanie aktu urodzenia dziecka. Po odrzuceniu wniosku mężczyźni złożyli skargę do Sądu Apelacyjnego w Wenecji o uznanie kanadyjskiego wyroku, zgodnie z art. 67 ustawy nr 218 z 1995 r.⁵ W 2018 r. Sąd Apelacyjny w Wenecji uwzględnił apelację. Jednak Avvocatura dello Stato⁶ złożyła wniosek do włoskiego Najwyższego Sądu Kasacyjnego (wł. Corte di cassazione; ang.

³ Zob. wyrok ETPC w sprawie *Nazarenko przeciwko Rosji*, motyw 66.

⁴ Wyrok nr 33/2021 dostępny w języku włoskim: <https://www.quotidianosanita.it/allegati/allegato4997066.pdf>; tłumaczenie streszczenia wyroku na język angielski dostępne: https://www.cortecostituzionale.it/documenti/download/doc/recent_judgments/Sentenza%20n.%2033%20del%202021%20red.%20Vigan%C3%B2%20EN.pdf.

⁵ Zob. *Gazzetta Ufficiale Supplemento Ordinario* n. 128, June 3, 1995 oraz [https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Glossary/UKPracticalLaw/I4417b623fcdc11eabea4f0dc9fb69570?transitionType=Default&contextData=\(sc.Default\)&firstPage=true&comp=pluk](https://uk.practicallaw.thomsonreuters.com/Glossary/UKPracticalLaw/I4417b623fcdc11eabea4f0dc9fb69570?transitionType=Default&contextData=(sc.Default)&firstPage=true&comp=pluk).

⁶ Odpowiednik polskiej Prokuraturii Generalnej RP (<https://www.avvocaturastato.it/>).

Court of Cassation) w imieniu Ministra ds. Wewnętrznych oraz burmistrza gminy, w której dokonano transkrypcji oryginalnego aktu urodzenia dziecka. W wyroku nr 12193 z 8 maja 2019 r. włoski Najwyższy Sąd Kasacyjny orzekł, że zagraniczny akt urodzenia dziecka na podstawie macierzyństwa zastępczego nie może być uwzględniony w prawie włoskim, gdyż jest niezgodny z konstytucją.

Sąd odsyłający (I Wydział Cywilny Sądu Kasacyjnego) odniósł się do opinii doradczej Wielkiej Izby ETPC z 10 kwietnia 2019 r.⁷, w której Trybunał podkreślił, że prawo do poszanowania życia prywatnego dziecka w rozumieniu art. 8 Konwencji wymaga uznania przez prawo krajowe więzi między dzieckiem urodzonym przez matkę zastępczą a rodzicem zamierzonym („intencyjnym”) tego dziecka. Krajowe procedury adopcyjne muszą umożliwić podjęcie szybkiej decyzji zgodnie z najlepiej pojętym interesem dziecka. Sąd odsyłający twierdzi, że włoskie orzecznictwo nie spełnia konwencyjnych standardów ochrony praw dziecka: po pierwsze, dostępna obecnie dla „rodziców intencyjnych” szczególnie procedura adopcyjna stawia nie-biologicznego rodzica dziecka w gorszej sytuacji aniżeli rodzica biologicznego; po drugie, obowiązująca szczególnie procedura nie tworzy relacji rodzinnych z bliskimi osoby przysposabiającej (tj. bliskimi „rodzica intencyjnego”) i wyłącza prawo do dziedziczenia po nich; po trzecie, procedura ta nie jest sprawna, zatem nie realizuje interesu dziecka; po czwarte, taka adopcja podlega woli „zamierzonego” rodzica, co powoduje, że może on: „uchylać się od przyjęcia odpowiedzialności już zmanifestowanej i legitymizowanej w kraju urodzenia dziecka”; po piąte, adopcja zależy od zgody rodzica biologicznego, który może nie wyrazić zgody, gdy dojdzie do rozpadu związku.

Sąd pytający kwestionuje konstytucyjność następujących przepisów:

- art. 64 ust. 1 lit. g) ustawy nr 218 z 1995 r., który zakazuje uznawania zagranicznych wyroków sądów, jeżeli wywołują skutki sprzeczne z włoskim porządkiem publicznym;
- art. 18 dekretu prezydenta nr 396 z 2000 r., który zakazuje transkrypcji do włoskich aktów stanu cywilnego aktów wydanych poza granicą, które są sprzeczne z porządkiem publicznym;
- art. 12 ust. 6 ustawy nr 40 z 2004 r., który ustanawia sankcje karne dla każdego kto „przeprowadza, organizuje lub reklamuje komercjalizację gamet lub embrionów jak i macierzyństwa zastępczego w jakiegokolwiek formie”.

ORZECZENIE TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO WŁOCH

Trybunał Konstytucyjny uznał pytania sądu pytającego za niedopuszczalne z następujących powodów:

⁷ *Opinia doradcza na wniosek francuskiego Sądu Kasacyjnego*, Wniosek nr P16-2018-001; <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=003-6760238-9026118> [dostęp: 4.08.2022].

1. Trybunał Konstytucyjny w wyroku nr 272 z 2017 r. orzekł, że macierzyństwo zastępcze kobiety stanowi niedopuszczalne naruszenie godności kobiety i prowadzi do istotnego osłabienia relacji międzyludzkich. Umowy w sprawie macierzyństwa zastępczego niosą ze sobą ryzyko wykorzystania bezbronności kobiet będących w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej i mogą wpłynąć na ich decyzje o zajściu w ciążę tylko ze względu na wyłączne potrzeby osób trzecich, którym to dziecko będzie musiało być przekazane zaraz po narodzinach.

2. Pytania przedłożone Trybunałowi dotyczą interesów dziecka urodzonego w wyniku macierzyństwa zastępczego (surogacji) w odniesieniu do jego relacji z parą (homoseksualną czy heteroseksualną), która była zaangażowana w poczęcie i narodziny dziecka w państwie, w którym surogacja nie jest nielegalna, następnie para ta przeniosła się do Włoch i obecnie tam opiekuje się tym dzieckiem. Zatem należy postawić pytanie, czy obecne orzecznictwo jest zgodne z prawami dziecka wynikającymi z przepisów konstytucji oraz regulacji międzynarodowych przywołanych przez sąd pytający.

3. Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że we wszystkich decyzjach dotyczących dzieci pierwszorzędne znaczenie musi być przypisane zasadzie „najlepszego interesu dziecka”. Zasada „najlepszy interes dziecka” wywodzi się z Powszechnej Deklaracji Praw Dziecka (20 listopada 1959 r.) i została transponowana m.in. do art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka i art. 24 ust. 2 Karty Praw Podstawowych. Dotychczasowe orzecznictwo ETPC uwzględniło tę zasadę jako kluczowy aspekt prawa do realizacji życia rodzinnego z art. 8 EKPC. Zasada ta jest również zakorzeniona w konstytucji Włoch⁸.

4. Przepisy konstytucyjne oraz ponadnarodowe są zbieżne co do potrzeby poszukiwania najbardziej odpowiedniego rozwiązania mającego na uwadze zasadę „najlepszego interesu dziecka”. Zasada ta musi również znaleźć zastosowanie w badanej sprawie. Nie ulega wątpliwości, że w interesie dziecka, którym opiekują się od urodzenia dwie osoby (od prawie 6 lat, jak wynika ze stanu faktycznego w badanej sprawie), które również wspólnie zadecydowały o jego urodzeniu, jest prawne uznanie istniejących więzi między tym dzieckiem a każdym z dwóch opiekunów, bez uszczerbku dla możliwości ustanowienia prawnego związku z matką zastępczą.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że w odniesieniu do analizowanej kwestii pierwszorzędne znaczenie mają dwa aspekty.

Po pierwsze, relacja rodzic – dziecko jest kluczową częścią tożsamości dziecka, które mieszka i dorasta w określonym miejscu⁹. Niewątpliwie dziecko ma interes w uznaniu relacji rodzinnych nie tylko na poziomie społecznym, ale także prawnym, w odniesieniu do wszystkich podstawowych aspektów jego życia (opieka zdrowot-

⁸ Zob. wyroki włoskiego Trybunału Konstytucyjnego nr 272 z 2017 r., nr 76 z 2017 r. i nr 239 z 2014 r.

⁹ Zob. wyrok ETPC z 26 czerwca 2014 r. w sprawie *Mennesson przeciwko Francji*, motyw 96.

na, edukacja i prawa spadkowe). Dziecko ma wyraźny interes, aby zostać prawnie zidentyfikowane jako członek rodziny lub gospodarstwa domowego, obejmującego wszystkie osoby, które faktycznie są jego częścią. Dotyczy to także sytuacji, kiedy gospodarstwo domowe tworzy para osób tej samej płci¹⁰.

Po drugie, Trybunał Konstytucyjny Włoch zwrócił uwagę, że nie można mówić tylko o tzw. „rzekomym” prawie do rodzicielstwa po stronie opiekunów dziecka. Sporną kwestią jest interes dziecka w uznaniu tych opiekunów w kontekście wykonywania przez nich władzy rodzicielskiej, z której wykonywania oni z kolei nie powinni mieć możliwości rezygnacji poprzez zwykły akt woli. Z orzecznictwa ETPC wyraźnie wynika, że państwo ma obowiązek prawnego uznania relacji między dzieckiem urodzonym w wyniku surogacji a parą, która zaplanowała jego narodziny i od tego czasu opiekuje się nim. Obowiązek ten odnosi się także do państw, które zakazują zawierania umów o surogację¹¹.

Najlepszy interes dziecka nie zostanie zaspokojony tylko poprzez uznanie relacji dziecka z biologicznym rodzicem, jak to ma miejsce w analizowanej sprawie, w której pierwotna wersja kanadyjskiego aktu urodzenia, wskazująca tylko P.F. jako rodzica, została transkrybowana do włoskiego aktu stanu cywilnego, gdzie P.F. określono jako ojca. Jeżeli dziecko żyje w gospodarstwie domowym stworzonym przez parę, która nie tylko zaplanowała poczęcie dziecka, ale także wspólnie sprawuje władzę rodzicielską, to oczywistą rzeczą jest okoliczność, że dziecko będzie miało szczególny interes prawny w uznaniu relacji z parą, a nie tylko z rodzicem, który dostarczył swoje gamety w ramach macierzyństwa zastępczego.

Zasada najlepszego interesu dziecka nie ma charakteru absolutnego (wyrok włoskiego Trybunału Konstytucyjnego nr 85 z 2013 r.) i podlega ocenie w świetle zasady proporcjonalności. Z dotychczasowego orzecznictwa ETPC wynika, że państwa posiadają pewien margines swobody w podejściu do praktyki surogacji, bez uszczerbku dla wyżej wspomnianej potrzeby uznania relacji rodzic – dziecko w przypadku dziecka urodzonego przez surogatkę a parą, która faktycznie sprawuje nad nim opiekę. Wprawdzie na podstawie orzecznictwa ETPC nie można wywieść obowiązku dokonywania całościowej transkrypcji zagranicznego aktu stanu cywilnego dotyczącego dziecka urodzonego przez surogatkę, w którym uznano status ojca lub matki jako „zamierzonego ojca”. Niemniej z orzecznictwa ETPC wynika, że każdy porządek prawny musi zapewnić prawne uznanie relacji między dzieckiem a zamierzonym rodzicem. ETPC orzekł już, że państwa mają margines swobody w zakresie wyboru procedury prawnego uznania tego typu relacji. Zaznaczył jednak, że takie procedury powinny być przeprowadzone szybko i skutecznie, najpóźniej w momencie wytworzenia się rzeczywistej więzi pomiędzy dzieckiem a jego opiekunami.

¹⁰ Zob. wyrok włoskiego Trybunału Konstytucyjnego nr 221 z 2019 r., oraz wyroki włoskiego Najwyższego Sądu Kasacyjnego: wyrok nr 12962 z 22 czerwca 2016 r. i wyrok nr 601 z 11 stycznia 2013 r.

¹¹ Zob. wyrok ETPC w sprawie *Mennesson przeciwko Francji*, motyw 100.

Mając na uwadze wykładnię ETPC w analizowanej kwestii, włoski Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że obecne krajowe procedury adopcyjne dziecka pochodzącego z surogacji nie realizują w pełni zasad konstytucyjnych i konwencyjnych. Nadal adopcja jest uzależniona od zgody biologicznego rodzica, która może być odmowna w przypadku kryzysu w związku danej pary, pozbawiając tym samym dziecko relacji z osobą, która pragnie rodzicielstwa i od narodzin dziecka skutecznie się nim opiekuje.

Włoskie procedury adopcyjne wymagają zmian w kwestii zapewnienia ochrony prawnej urodzonymu z surogacji dziecku. Realizacja tego zadania należy do włoskiego ustawodawcy, który posiada szeroki margines uznania, tak aby znaleźć rozwiązanie, które uwzględni konstytucyjne oraz konwencyjne wymagania.

REFLEKSJE KOŃCOWE

Zarówno w prawie międzynarodowym, europejskim, jak i unijnym brak jest legalnej definicji rodziny. Pewnym rozwiązaniem w tej materii są pojęcia życia rodzinnego i prywatnego, które są poddawane ewolucyjnej wykładni orzeczniczej zarówno sądów europejskich, jak i krajowych. Aspekty związane z życiem rodzinnym, takie jak zastosowanie metod medycznie wspomaganey prokreacji również nie zostały dotychczas zdefiniowane na szczeblu ponadnarodowym. Próbą dookreślenia, czym jest małżeństwo zastępcze jest opracowany przez Komitet Ekspertów do Spraw Bioetyki w ramach Rady Europy projekt rekomendacji pt. „Sztuczna prokreacja ludzka” z 10.01.1989 r¹², który zawiera definicję matki zastępczej jako „osoby, która nosi dziecko na rzecz innej osoby, a która przed zajściem w ciążę wyraziła zgodę na to, że dziecko po urodzeniu zostanie tamtej innej osobie przekazane”.

Państwa zarówno w systemie Rady Europy, jak i w Unii Europejskiej posiadają swobodę w kształtowaniu krajowego porządku prawnego w obszarze prawa rodzinnego, w tym w podejściu do tak trudnych kwestii jak zastosowanie metod medycznie wspomaganey prokreacji. Coraz częściej wpływ na kierunek normatywnych zmian w przywołanym obszarze mają regulacje prawa międzynarodowego, europejskiego czy unijnego, czego potwierdzeniem są przytoczone orzeczenia włoskiego Trybunału Konstytucyjnego.

ETPC nie wypracował stałego standardu w analizowanym obszarze. W dotychczasowej wykładni tego sądu można zauważyć jednak ścieranie się dwóch wykładni: ewolucyjnej i doktryny marginesu. Z jednej strony taka sytuacja sprzyja przyznaniu szerokiego marginesu uznania państwu – strony Konwencji, ale z drugiej nie ułatwia wypracowania konkretnego stanowiska przez ETPC (dezaprobata czy też regulacja analizowanej materii). Wydaje się, że przyjęcie jednolitych zasad i metod interpretacji ułatwiłoby niwelowanie ewentualnych kolizji między standardami wynikającymi z krajowych regulacji a tymi ukształtowanymi przez ETPC.

¹² Ad Hoc Committee of Experts on Bioethics, CAHBI.

Jak wynika z przedstawionych orzeczeń, włoski Trybunał w swojej argumentacji dotyczącej zastosowania metod medycznie wspomaganey prokreacji podobnie jak ETPC wziął pod uwagę w głównej mierze ochronę praw dziecka, pomijając całkowicie problematykę antydyskryminacyjną rodzicielstwa par jedнопłciowych, która należy do jednych z kontrowersyjnych obszarów pod wieloma względami (prawne, medyczne i etyczne) w zmieniających się relacjach społecznych. Takie stanowisko włoskiego Trybunału realizuje legitymizująco – uzasadniającą relację z ETPC.

Bibliografia

Orzecznictwo

Opinia doradcza ETPC z 10 kwietnia 2019 r. na wniosek francuskiego Sądu Kasacyjnego, wniosek nr P16-2018-001.

Wyrok włoskiego Trybunału Konstytucyjnego nr 33 z 2021 r.

Wyrok włoskiego Trybunału Konstytucyjnego nr 32 z 2021 r.

Wyrok ETPCz z 10 września 2019 r., *Strand Lobben i inni przeciwko Norwegii*.

Wyrok włoskiego Trybunału Konstytucyjnego nr 221 z 2019 r.

Wyrok włoskiego Trybunału Konstytucyjnego nr 272 z 2017 r.

Wyrok włoskiego Najwyższego Sądu Kasacyjnego nr 12962 z 22 czerwca 2016 r.

Wyrok ETPC z 16 lipca 2015 r. *Nazarenko przeciwko Rosji*.

Wyrok ETPC z 26 czerwca 2014 r. *Menesson przeciwko Francji* oraz *Labassee przeciwko Francji*.

Wyrok włoskiego Trybunału Konstytucyjnego nr 239 z 2014 r.

Wyrok włoskiego Najwyższego Sądu Kasacyjnego nr 601 z 11 stycznia 2013 r.